

СЛОВО НА ПРЕДСЕДАТЕЛЯ НА БЪЛГАРСКАТА АКАДЕМИЯ НА НАУКИТЕ АКАД. НИКОЛА СЪБОТИНОВ, ПРОИЗНЕСЕНО НА ТЪРЖЕСТВЕНО СЪБРАНИЕ ПО СЛУЧАЙ 24 МАЙ – ДЕНЯ НА БЪЛГАРСКАТА ПРОСВЕТА И КУЛТУРА И НА СЛАВЯНСКАТА ПИСМЕНОСТ

Уважаеми госпожи и господа,

Скъпи колеги,

С най-голяма радост Ви приветвам на тържественото събрание на Българската академия на науките, посветено на 24 май – Деня на българската просвета и култура и на славянската писменост. Тържествата за този празник са наша почитана традиция, но днешното събрание има особено значение – то е част от поредицата събития, с които Българската академия на науките отбелязва своята 140-та годишнина. Кирило-методиевската идея е присъствала като вдъхновяващ знак и символ на стремежа за въз-

дигане на българщината през цялата история на Академията. Когато основателите ѝ залагат устоите на Българското книжовно дружество, което да обедини около себе си разпръснатите по различни места учени българи, те разработват най-напред проектоустав на Книжовно дружество „Кирил и Методий“. Негова цел е „разпространението на всеобщо просвещение и усъвършенстването на българския език, на българската история и на нашата словесност“. Така младите образовани българи поставят под закрилата на Светите братя институцията, която днес е най-старата институция на съвременната българска държава – Българската академия на науките. Този избор съвсем не е случаен. Асоциацията между просветата, науката и културата и имената на първоучителите белязват цялото Българско възраждане. Младостта, дръзновените идеали, стремежът за напредък и самоутвърждаване в България винаги е бил свързан с имената на Св. Кирил и Методий, а на техния празник са били основавани читалища, училища и музеи, освещавани са храмове и са започвани много начинания, свързани с българската духовност. Първото читалище, названо на Солунските братя, е основано на 11 май 1861 г. в Карлово „от по-младите жители на града“, както пишат възрожденските весници. Година по-рано е открит първообразът на читалището в Панагюрище – там била отворена, според в. „България“ от 25 май 1860 г., „голямата училищна стая, украсена с богата библиотека и образите на светите Просветители“. Дори първият български музей, създаден още през 1856 г. в Свищов като „библиотека – музей“, е наречен през 1885 с името „Св. Кирил и Методий“.

Няма институция, свързана с българската духовност, която да не е заложила в своите основи символиката на Кирило-Методиевото дело. Борбата за възстановяване на Българската църква, завършила със създаването на Българската екзархия и всъщност с официалното признаване пред света на българската нация и определянето на нейните етнически граници, също се преплита с имената на Първоучителите. В епохата на църковните борби те стават патрони на много новопостроени храмове. Така, когато през 1858 г. търновските първенци обсъждат създаването на „върховно петокласно училище „Св. Кирил“, Петко Славейков обявява решението да се съгради заедно с него и църква в памет на Светите братя, която да бъде средище на българщината. Църквата, градена от знаменития Никола Фичев с труда на цялата енория, отпразнува първия си храмов празник на 11 май 1862 г. На тържеството се стича целият град и това поставя начало на една дълголетна празнична традиция.

По същото време назрява идеята и българската църковна община в Солун да издигне църква „в името на просветителите на всичките славянски народи, в техния роден град“. Въп-

реки забраните от страна на солунския митрополит църквата е построена и осветена през 1873 г., а Любен Каравелов пише: „Солунският храм трябва да стане общеславянски Йерусалим, ... а всеки славянин е длъжен да се поклони там, както се кланят гърците в Йерусалим, турците в Мека, а католиците в Рим”.

Уважаеми госпожи и господа,

Празникът на Светите братя е честван винаги с най-голяма почит в Българската Академия на Науките. Още в първата година след основаването си Книжовното дружество отбелязва тържествено 11 май. Пламенните слова на Васил Друмев и Васил Стоянов запалват такъв ентузиазъм у присъстващите, че събуждат подозренията на австрийския консул в Браила и той изпраща донесение във Виена за събирането на голям брой млади „съмнителни” лица, опасни политически деятели и революционери. В словото си Стоянов само направил сравнение между IX в. — епохата на двамата апостоли и възраждането на българския народ през XIX, подчертавайки, че залогът за успехите на българите е напредъкът на просветата и науката. Днес, 140 години по-късно, на нашето тържествено събрание отново се виждат „голям брой млади” лица. Тук, заедно с безспорните лидери на българската наука и утвърдените учени от различни изследователски направления, са и младите — лицата на нашето бъдеще. Тук са тези, които вече са направили своята заявка за успешна научна кариера и са дали своя първи научен принос — новите носители на наградата на БАН „Професор Марин Дринов” за млади учени до 35 г. и на наградата на БАН „Иван Евстратиев Гешов” за най-млади учени до 30 г. Както и преди 140 г. ние можем с увереност да кажем, че залог за успехите на българите е напредъкът в науката. Можем и с увереност да добавим, че БАН, най-значимият български изследователски център, ще дава все по-голям принос за въздигането на българската нация. За слава на България и с почит към светите Първоучители!

Нека ни е честит празникът и за много години!